

dominium, iudices tantum essetis, non justificatores; et ideo iustitiam facere non possetis. Propter hoc qui dedit vobis iudicium, dedit et dominium, ut prædixit propheta: *Judicabunt nationes, et dominabuntur populis* (Sap. III, 8). Duplex est dominium prælatorum. Habent enim claves Ecclesie, quibus claudunt, et nemo aperit; aperiunt,

et nemo claudit. Habent et regalia, quia domini sunt urbium et oppidorum. Nec solum episcopatus, sed et consulatus habent, ut merito eis dicatur: Quid ultra debui facere, et non feci? Sed quod datum est illis in adiutorium, factum est illis in scandalum.

Videtur aliquid deesse.

AD PRÆLATOS IN CONCILIO CONVOCATOS

SERMO.

In hunc locum: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum* (II Cor. v. 10).

746 Hic sermo habitus est paucis annis post obitum Eugenii III, ex num. 3; et quidem tempore schismatis, sub pontificatu Alexandri III, ex num. 10 et 11. Auctor monachus Cisterciensis, num. 11, forte Gislebertus abbas Cistercii, ad quem Alexander III scripsit. In prioribus editis inscriptus erat « Sermo in concilio generali. » At « generali » additum videtur ex num. 4, ubi iudicium supremum dicitur « concilium generale. »

1. Non pro sapientia, quæ in me sit, sed pro umbra nominis nuper magni in terra supra nomen magnorum, qui vel tunc erant, vel in terra hodie sunt, imponitur mihi quod magnum est ad me, in ecclesia magna habere sermonem. Utinam autem nihil eorum, quæ non inveniuntur in me, exspectetur ex me, nihil acute excogitatum, nihil deserte probatum! Non ego ille sum, cui dicebatur, *Favus distillans labia tua* (Cant. iv, 11). Et si essem quod non sum, timendum tamen mihi, quod Sapiens ait: *Anima saturata calcabit favum* (Prov. xxvii, 7). Solet interdum etiam corporale fastidium ad exiguum aliquid et aliquatenus acre edulium relevari. Et quid omni rationali spiritui tam acerbum, quam terribilis exspectatio illa iudicii? Pungit quidem et memoria mortis, sed multo magis hæc compungit. Legimus tamen et de illa, dicente Domino ad prophetam: *Clama. Quid clamabo? Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni: fenum aruit, et flos ejus decidit; verbum autem Domini manet in æternum* (Isai. xl, 6, 8). Inde est quod sapienter pastores singulos admonens sapientissimus Salomon ait: *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuoque greges considera. Non enim semper eris princeps, sed corona datur a generatione in generationem. Aperta sunt prata, et apparuerunt herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus* (Prov. xxvii, 23-25). *Vultum, inquit, pecoris tui diligenter agnosce.* Siquidem hoc tuum est, dicente Scriptura: *Homo videt in facie, Deus in corde* (I Reg. xvi, 7, et Psal. vn, 10). Sicut ergo de oculis alieni cordis temere est iudicare, sic de eis quæ in facie sunt, non licet dissimulare pastori. Habet autem et vultus probabile quoddam voluntatis indicium, unde etiam dicitur obtinuisse vocabulum. Ad quod pertinet illud quo-

que quod Dominus ait: *A fructibus eorum cognoscetis eos* (Matth. vii, 20).

2. Cavendum ergo pastori, ne inveniatur in vindicanda intentione cordis suspiciosus; sed nihilominus attendendum, ne sit in considerata exteriori conversatione remissus. Vultum enim peccatoris sui non solum agnoscere, sed diligenter jubetur agnoscere, ut non præsumat facilem sese habere notitiam, si non adhibeat diligentiam. Non enim semper eris princeps, sed summo principi aliquando reddes rationem tuæ villicationis, cum villicare ultra non poteris. *Corona, inquit, datur a generatione in generationem. Ideo enim, ut ait Apostolus, plures facti sunt sacerdotes, quod morte interveniente manere non possent.* Nec mirum quod per vices sibi succedunt, qui ad gerendas æterni vices Sacerdotis accedunt, de quo subdit Apostolus: *Jesus autem ideo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium* (Hebr. vii, 23, 24). Illis ergo a generatione in generationem corona datur, a quibus ejusdem coronæ ratio exigitur: et in illis invenitur hæc vicissitudo, quibus vicaria creditur dispensatio. Quid autem pro hujus coronæ adeptione ambitio humana non faceret, si perpetua foret? Nunc autem habet hæc corona terminum, et non habet concupiscentia modum. Uti nam sic quæreretur, sic affectaretur corona vitæ, quam reddet Deus diligentibus se, quomodo hæc quæratur et affectatur, quam a multis obtineri permisit negligentibus se!

3. Sed si datur a generatione, in generationem, quantæ sunt hodie istæ generationes? Si non durat in perpetuum, forsitan durat in longum. Attende quod sequitur, et quod in dies cernis attende: *Aperta sunt prata, et apparuerunt herbe vi-*

rentes. En pratum gratissime vernans, gloriosissime florens, amoenissime virens. Sed ubi tantus viror, quantus est vigor? Ante hos annos paucos sub bonæ memoriæ patre nostro Eugenio papa similiter convenit Ecclesia, et herbarum virentium copia magna resplenduit. Ubi sunt qui tunc virebant? Paucos hodie hic videmus ex eis, quos tunc similiter vidimus consedissee, nec paucas novimus sedes, quæ plures postea mutare sessores. Trans-eunt plurimi, nec in tanta eruditione adhuc multiplex est scientia, sed damnabilis negligentia, iuxta illud: *Non videbis interitum cum videris sapientes morientes; simul insipiens et stultus peribunt* (Psal. xlviii, 11). *Aperta sunt, inquit, prata.* Sed quoties sunt hæc prata detonsa et tendenda adhuc! quoties sua vellera mutant! quoties jam desecta sunt, et adhuc desecanda a generatione in generationem! *Et apparuerunt herbe virentes, quomodo in quibusdam hodie dignitas, in quibusdam viret auctoritas, viret elegantia corporum, opulenta rerum, gratia principum, sed non viret in longum. Denique apparuerunt, inquit, et non, Apparete herbe virentes.* Apparere enim tam breve est, ut non appareat apparuisse quam longum. Apparuerunt et disparuerunt, apparuerunt et præterierunt, nec inventa sunt loca eorum. Imo vero inveniuntur loca, nec diu vacua. **747** Quicumque enim decedant, facile satis et abundanter inveniuntur qui pro eis illico collocentur. *Apparuerunt, ait, herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus: quia omnis viror exaruit, et humiliata est altitudo virorum.*

4. Sufficere quidem hæc debuerant ad contemptum mundi: sed si minus negligimus quæ peritura sunt, quæ sunt peremptoria timeamus. Terribilius enim per Apostolum aliquid nobis hodie tuba intonat salutis. *Omnes, inquit, nos astare oportet ante tribunal Christi.* In concilio sumus, et ad concilium invitamur. Generale prorsus concilium, ubi deerit nemo; ubi omnes oportebit astare; nec modo omnium merita, sed omnium opera iudicari. Hoc si serio, uti par est, plures attenderent, non sic quærerent præposituras super archidiaconatus: non sic sibi vel suis super thesaurarias peterent decanatus; nec tam dira libidine miseri gibbum adderent super gibbum, cum ad negandum camelo regni cœlestis per foramen acus introitum, satis superque impedire eum potuerit gibbus unus. Cogitare magis debuerant quod legerunt: *Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quod sumatis majus iudicium* (Jacob. iii, 1). Sed nec illud debuerant oblivisci, viri videlicet spirituales, qui gloriantur quod interim opera quidem dijudicent, et a nemine iudicentur (I Cor. ii, 15): *Judicium durissimum his qui præsumunt fiet; et potentes poterit tormenta patientur* (Sap. vi, 6, 7). *Exiguus enim conceditur facile misericordia, qui nunc magis optat per homines iudicari, sciens quam sit horrendum incidere in manus Dei viventis.*

PATROL. CLXXXIV.

5. Ipse est ante cujus tribunal astare omnes nos oportebit, ut unusquisque recipiat prout gessit. Non enim ibi erit quod de quibusdam nunc dicitur, et videtur quod illos defendat numerus. Sed nec ulla ibi erit acceptio personarum, nulla ibi tergiversatio poterit suffragari; quando omnia nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis tunc sermo; nulla ibi dissimulatio, ubi reddenda ratio etiam de verbo otioso. Multo magis ergo discutendum est, in corpore Christi, quod est Ecclesia, quem quisque gradum tenuerit; qualiter ad eum, qua intentione, quibus meritis, quibus suffragiis introierit; qualiter in eo ipse vixerit; qualiter aliis forte præfuerit, vel profuerit; substantiam mundi qualiter acquisierit, qualiter dispensaverit acquisitam. Quisque enim recipiet prout gessit, dum in suo corpore fuit, sive bonum, sive malum. O bonum, bonum valde; malum, malum valde! Quam felices qui in vita sua receperint malum, ut illud mereantur recipere bonum! Et quam miseri qui in bonis interim ducunt dies suos, ut in puncto debeant ad illud descendere malum! Domine, libera nos a malo (Matth. vi, 13) illo quod in fine erit, sicut in fine orationis nos petere docuisti. Erit enim illud bonum summum bonum, plenum bonum, et omne bonum; quod Moysi dicitur: *Ego ostendam tibi omne bonum* (Exod. xxxiii, 19). Erit et malum illud omne malum, ignis et vermis, immortalis iste, ille inexstinguibilis; vincula et tenebræ, fletus et stridor dentium; dolor sine remedio, mors sine termino, sine fructu perpetua poenitudo, sine spe veniæ æterna damnatio.

6. Et quid ibi facturi sunt qui in deliciis interim corpora nutriunt? Timeat pecuniosus ad memoriam mortis, nec possideat cum amore quod velociter cum dolore relinquat. Nihil enim intulit in hunc mundum, haud dubium quod nec aliquid amplius asportabit. Timeat ambitiosus futurum in consummatione iudicium, ubi incipiet forsitan cum robore novissimum locum tenere, cum viderit deponi potentes de sede, et exallari humiles. Timeat voluptuosus æternum malum, æterna supplicia, ubi subter eum sternetur tineæ, et vermis operimentum ejus. Hæc omnia prius signata si non creduntur, obsecro, cur leguntur; et si creduntur, quomodo non timentur? Aut quomodo timeat ea hodie clericus ex inope locuples, ex ignobili gloriosus? Et recte ejusmodi fugere nos quasi pestem Sapiens olim monebat: nunc autem qui fugiemus hanc pestem? Et in insulis quæ parvæ sunt invenitur. Unde oritur, vos videritis.

7. Vere enim pestis est ista, quæ totum jam occupavit orbem. Tabes est ista, quæ totum corpus Ecclesie jam **748** infecit, ut non dixerim interfecit. *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas, ait propheta. Vulnus, et livor, et plaga tumens non est circumligata, nec curata me-*

dicamine, neque fota oleo (Isai. 1, 6). Vulnus ad culpam, livor ad notam, tumor ad superbiam referatur. Vulnus est, cum intus læditur conscientia; livor est, cum etiam foris decoloratur vita: plaga tumens, cum additur etiam impudentia, juxta illud: *confusione non sunt confusi, nescierunt erubescere* (Jerem. viii, 12). Vulnus et livor est, cum minus providentur bona coram Deo et hominibus. Plaga tumens, cum timor Dei de vulnere, nec erubescencia sequitur ex livore, sed lætantur homines cum male fecerint, et in malitia gloriantur; postremo nec Deum timent, nec homines reverentur. Vulnus est sine livore nonnunquam, cum etsi minus caste quid geritur, tamen caute. Vulnus et livor sine tumore, cum coeperint, qui excesserunt, non altum sapere sed erubescere, sed timere. Nihil autem sic repellit clementissimum Samaritanum illum, quomodo tumor iste, ne vulnus alliget, ne vinum infundat et oleum. Unde etiam signanter de eadem plaga tumente subjungitur: *Non est circumligata, nec curata dicamine, neque fota oleo. Non est, inquit, circumligata*, quod nemo sit qui coerceat: *nec curata dicamine*; nemo quippe qui arguat: *neque fota oleo*, nemo enim qui vel levi admonitione eos convenire præsumat. Quanquam foveri forte videbitur oleo quodam reprobato, oleo peccatoris. Fovent enim vitia qui vitis favent. Sed ad perniciem, non ad salutem plaga fovetur, cum laudatur peccator in desideris animæ suæ, et iniquus benedicitur. Non sic fovet Apostolus, cum terribiliter intonans ait: *Unusquisque recipiet prout gessit*. Nihil ibi cognitio, nil divitiæ, nil gratia quelibet humana præstabit. Secundas illas sedes, quas ab olim jam præparatas sedere in judicio legimus, nemo injustus, nemo obtinebit indignus.

8. Utinam autem qui primas hodie cathedras amant, qui primas improbe rapiunt, ambiunt impudenter, illas potius affectarent! Nam et prosperas res secundas dicimus, et Dominus nobis ut vinum bonum, sic omne bonum contra morem hominum servat in posterum. Illas autem secundas sedes dixerim, sedes quas in circuitu sedis Dei viginti quatuor senioribus positas (Apoc. iv, 4) nobis in Apocalypsi evangelista Joannes testatur. Ubi si duplicatum quis apostolicum numerum animadvertat, non difficile forsitan quibus etiam sedes illas Judex paraverit, recognoscet. Invenitur enim in aliis apostolica vita pariter et doctrina; in aliis, tantum vita. In aliis, inquam, meritum pariter et officium: in aliis meritum sine officio invenitur. Quod si dixerit quis, nonnullos etiam inveniri apostolicæ perfectionis expertes, solius autem probationis hæredes: ipsi viderint ubi sedeant, imo etiam caveant ne ea forte sit tertia pars stellarum, quam de cælo in terram draconis cauda legitur detraxisse. Soli quidem professioni illarum sedium legitur facta promissio, dicente ad Dominum Simone Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, et seculi sumus te: quid ergo erit nobis?* Et Dominus ad eum: *Sedebitis, inquit, super*

A sedes duodecim, judicantes (Matth. xix, 27, 28). Duplicatur autem, ut diximus, id est, numerus duodecim, quod hæc professio videatur tam in prælatis, quam in subditis, tanquam in Noe et Daniele inveniri. Hi sunt etiam apud Isaiam duo seraphim (Isa. vi, 2), qui super solium stetisse leguntur, in quo Dominus præsidebat. Interpretatur enim nomen ipsum Ardetes, vel Accendentes; et ardere est Religiosorum, accendere Prælatorum.

9. Verum in specie quatuor animalium (Ezech. 1, 5), quæ in prophetica nihilominus visione apparuisse leguntur, solos pastores et prædicatores Ecclesiæ credimus designari; in quibus simul apparuit species leonis, et bovis, et hominis, et aquilæ: ut ex his quatuor nobis commendaretur, quales eosdem pastores et rectores deceat inveniri. Oportet enim ut omnis qui præest populo Dei, leonem sese exhibeat, terribiliter corrigendo delicta; bovem, strenue tractando terrena; hominem, benigne hominibus compatiendo; aquilam, sublimiter volando, et sublimiter divina contemplando. Utinam autem nemo hodie in prælatis inveniretur nimis habens de leone, parum de homine, immoderate in subditos sæviens, cum au teritate et potentia imperans, nec hominem sese erga homines exhibens ut cognoscens! Utinam nemo qui nimium hominis, parum leonis exhibeat, qui sic scilicet compatiatur hominibus, ut nec criminibus indignetur! Utinam nemo qui nimis de bove et de aquila minus habeat, nemo terrenis immoderatus incubans, minus inhians cælestibus et divinis! Utinam nemo qui nimis sese aquilam præbeat, bovem minus quam debeat imitetur, sic quærendo cælestia, ut nolit administrare terrena. Unde etiam beatus Gregorius in libro Pastoralis admonet, ut sit rector singulis compassione proximus, præ cunctis in contemplatione suspensus: in quibus ei facies hominis et aquilæ simul commendatur. Deinde, ut sit bene agentibus per humilitatem socius; contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus: et leoniam faciem exhibens et humanam. Tertio quoque, ut sit internorum curam in externorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens (Part. 2, cap. 5): quod est dicere, faciem bovis et aquilæ congrua sibi proportionem contemperans.

D 10. Et nunc viderit qui hæc legerit de quatuor animalium faciebus, an eisdem omnibus competenter et temperanter utatur: viderit etiam, in quo potissimum regulam æquitatis excedat, aut minus habeat aut amplius quam oportet. Si enim congrue singula dispensarentur in eis qui videntur in Ecclesia gerere principatum; una etiam quatuor facies habens super terram rota juxta hæc animalia (Ezech. 1, 15.) non modo esset, sed appareret; non hodie scinderetur Ecclesia, imo non videretur scindi turba Christi, nec scissa aliquando, nec scindenda. Licet enim singulis quibusdam ecclesiis singuli videantur præesse pastores, et animalia sancta quodammodo trahere rotas plures; esse tamen debet

aspectus earum velut si sit rota in medio rotæ, ut omnes simul ecclesias unius Catholice inveniantur ambitus continere. Sit ergo aspectus, velut si sit rota in medio rotæ, ad fugiendam dissimulationem: sicut opera ad cavendam simulationem. Quidam enim dissimulant hodie quod sentiunt, et non habent aspectum: quidam forte simulant quod sunt, sed opera non inveniuntur in eis. A fructibus eorum cognoscimus eos, qui humiliantur nequiter, cum interiora eorum plena sint dolo. Oportuerat sane prælatos quosque in hæc parte formam fieri gregis, ut quos enutrivit et exaltavit Ecclesia, in sua eam necessitate non spernerent. Cum euntibus autem animalibus irent et rotæ, et cum stantibus starent, et cum elevatis a terra pariter levarentur; ita tamen si spiritus vitæ esset in rotis. Alioquin quamlibet proficiant in virtute pastores, quamlibet perseverent, quamlibet quærant quæ sursum sunt, non quæ super terram; nunquam eos plebes eorum industria prævalente, nisi spiritu trahente, sequentur. Nunc autem, quod miserandum est et dolendum, pluribus quidem in locis cum retrocedentibus animalibus revertuntur simul et rotæ, et cum cadentibus cadunt, et cum incurvatis ad terram pariter incurvantur.

11. Ignoscite nobis P. R. plures nobis indignati sunt, et scandalizati in nobis, quod ab initio schismatis hujus nostra cum eis parvitas non dissimulavit, non siluit, non quievit. Quod quidem fecit, non humana præsumptio, sed timor Dei, ne exigua hæc Cisterciensis Ordinis rota ad nihilum nobis posset ultra prodesset, si non esset rota in medio rotæ. Esset autem, ut diximus, et aspectu simul et opere. Nihil enim ad æternam animarum salutem, pro qua Deo vivimus, et custodire decrevimus vias duras, prodesset monastica conversatio, si ecclesiastica nobis communio non adesset. Sed neque illud dubium, quod nequeat membrum illud esse de corpore, quod noluerit esse sub capite. Ecclesia si de filiis pro patribus suis principes statuit super ter-

A ram, nec sua id facit præsumptione, sed divina auctoritate, sicut olim in Psalmo sanctus ei instituit Spiritus, ita dicens: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii; constitues eos principes super terram* (Psal. xlii, 17). Tu, inquam, constitues; non sæcularis potestas, sed ecclesiastica unitas: ut omnis qui aliter intrat in ovile ovium, non pastor, non saltem mercenarius, sed fur et latro sit. Divinæ ergo resistit ordinationi, qui constituto ab Ecclesia principi non obedit; quandoquidem ei constituit Dominus, ut pro patribus suis de filiis constituat principes sibi. Denique qui Ecclesiam non audierit, publicanus et hæreticus judicatur: neque hoc tantum, sed fidem negavit, et est infideli deterior.

B 12. Nam professio fidei, quam in Baptismate profiteamur, hæc est: credere nos in Deum Patrem et in Filium, et in Spiritum sanctum, et continuo sanctam Ecclesiam catholicam. Sicut ergo fidem primam irritam facit, qui non credit in sanctissimam Trinitatem: sic et ille qui ecclesiasticam deserit unitatem. Nam tradunt sancti irremissibilem esse blasphemiam Spiritus sancti, ab eadem Ecclesia sancta, quæ per Spiritum sanctum congregata est, separari. Magna enim Spiritus sancti et Ecclesiæ convenientia est: et sicut de beata Virgine angelus ait: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est* (Matth. 1, 20); et quod renasci videmus ex aqua et Spiritu aqua ipsa Ecclesia est, sicut Joannes ait, *Aque populi sunt* (Apoc. xvii, 15). Quod si verum est, imo quia verum est, sine causa aquis immergitur, qui Ecclesiæ populis non unitur. Conversi igitur ad Dominum Deum nostrum super hæc tam devota nostra congregatione gratias ei multiplices referamus; sed et preces supplices offeramus, ut Catholicorum mores et schismaticorum errores corrigere sua pietate dignetur per Jesum Christum Filium suum Dominum nostrum, cum quo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE FUGIENDA CORDIS ET CORPORIS IMMUNDITIA

SERMO.

750 In illud Lucæ xii, 35: *Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris.*

Constat fere ex centonibus Patrum, præsertim Guerrici abbatis Igniacensis.

1. Amator castitatis et integritatis Deus virgo, Virginis Filius, de cordis et corporis immunditia evitanda, et munditia appetenda sermonem nobis proposuit, brevem quidem dictis, sed gravem mysteriis; planum sermone, sed plenum significatione.

D In quo notandum, quod plerumque verba Dei ad nos non tam sunt dictorum sonitus, quam effectus operationum: cum in his quæ quasi simpliciter prolata sunt, non simplex, imo multiplex intellectus est inquirendus; et cum hoc quod foris corporale perso-